

KISGRAFIKA 90/1-2

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület;
Felelős Kiadó dr. Vida Klára ügyvezető titkár. Szerkeszti: dr. Arató Antal

Megszűnt a KBK! Éljen a KBK!

Régi formájában megszűnt, reméljük újabb formájában újjáéled a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület. A tagsági feltételeken annyit változtattunk, hogy az ex librist és kisgrafikát gyűjtőkön kívül az egyesületbe várjuk a grafika minden barátját. Úgy véljük, hogy aki a grafikát szereti az nem tehet különbséget a méretei alapján egy-egy műalkotásról.

A grafikához való vonzódás nem minden esetben jelent gyűjtőszrenvedélyt, ezért a szimpatizánsoknak a pártoló tagsági formát ajánljuk, ami ugyanolyan jogokat biztosít mint a rendes tagság, csak nem szerepeltetjük őket a cserelistán. Várunk pártoló tagnak minden olyan intézményt és szervezetet, ahol igényt tartanak kiállítási anyagokra, a Kisgrafika című folyóiratra és az általunk kiadott művészi mappákra. A pártoló tagoktól bármilyen összegű támogatást köszönettel elfogadunk.

Reméljük, hogy a régi-új KBK tagokban és grafikákban gyarapodni fog az elkövetkező időben. Ezt kívánom a következő harminc évre magunknak!

Vida Klára
régi-új titkár

KIÁLLÍTÁSOK

Hervai Katalin kiállítása

A kisgrafikagyűjtők számára egyre nagyobb öröm, ha az elsősorban ex libriseik révén közismert romániai grafikusművészek egyéb munkásságával is megismerkedhetnek a hazai kiállításokon. *Plugor Sándor* (Országos Széchényi Könyvtár), *Barócz Lajos* (Művelődési Központ, Budakeszi), *Kazinczy Gábor* (Csepel Galéria) nagyjából képgrafikákat bemutató tárlatai után így szembesülhettünk Hervai Katalin grafikai munkásságának a javával az Eötvös Lóránd Tudományegyetem tanári klubjának szervezett kiállításon.

A tárlat természetesen nem előzmények nélkül való. A művész, aki 1982-ben fejezte be tanulmányait a kolozsvári Képzőművészeti Főiskolán, már 1979-ben önálló tárlaton mutatkozott be Bukarestben, s ezt követően még hat egyéni kiállítása volt. E mellett több mint húsz egyéb tárlaton – Nemzeti grafikai szalon (Bukarest), Madách emlékkiállítás (Kolozsvár), Kalevala emlékkiállítás (Kolozsvár) stb. – szerepeltek sikerrel a művei. Ugyanezt mondhatjuk el a nemzetközi kisgrafikai kiállításokon, pályázatokon való részvételéről is. Exlibrisművészetébe a kortárs romániai magyar alkotókat bemutató, 1988. évi kiállításunkon nyerhetett bepillantást a hazai közönség, ám munkásságát lapunk már 1985-ben méltatta. (Ebergényi Tibor: Hervai Katalin. = Kisgrafika, 1985. 1. sz.)

A tárlatot *B. Supka Magdolna* művészettörténész nyitotta meg, s szavai nyomán a megnyitó a kiállító mű-

Hervai Katalin rézkarca C3

vész meghitt ünneplésévé változott át. Elsőként grafikai művészetünk előzményeiről szólt: arról, hogy az ún. szocialista realizmus erőltetésének időszakában hogyan kezdett a grafika (és a kisgrafika) önálló úton járni, hogy rövidesen az európai művészet élvonalába emelkedjen. Ám napjainkban ez a művészet egyre inkább veszít a nemzeti jellegéből, s külföldön is a hazai „neoblabla” hódít teret. Hervai Katalin művészete azért figye-

Hervai Katalin rézkarcai C3 (a túloldalon is)

Várkonyi Károly fametszetei X2 (a túloldalon is)

lemre méltó, mert őrzi, teremti ezt a nemzeti jelleget. Látomásos, szürrealisztikus képein ez egyaránt táplálkozik a latinitásból, a XVI-XVII. század ötvös- és textilművészetéből, a klasszikusokhoz való vonzódásából, melybe belevegyül a népi elem, az ősi, népi érzékelési mód. A világról, az emberiségről, a létezésről elmondott véleményei sohasem illusztratívák, Hervai Katalint nem érinti meg a közhely, mélyen gondolkodó ember, aki képein a harmóniát keresve, s annak ellentmondásait kifejezve újra felépít egy világot. Mind ezeket B. Supka Magdolna néhány – éppen illusztratív fogatású, a *Kalevalához*, *Madách Imréhez*, *Sütő András*hoz kapcsolódó – grafika részletes bemutatásával, elemzésével fejtette ki.

Köszönjük Hervai Katalinnak (s a kiállítás szervezőjének, dr. Vida Klárának), hogy a grafikáit elhozta közénk. Magunk örömeire, építkezésére várjuk az újabb művek bemutatóját. Az alkotónak a Kisgrafika Barátok Köre ehhez kíván további eredményes munkát.

Arató Antal

DEBRECENI KIÁLLÍTÁSÁRÓL SZÓLVA KÖSZÖNTJÜK A 80 ESZTENDŐS VÁRKONYI KÁROLY GRAFIKUSMŰVÉSZT

1990. május 11-én nyílt meg Debrecenben, a mozgáskorlátozottak Egyesületének klubjában *Várkonyi Károly* kiállítása. A tárlatot dr. *Lenkey István* művészettörténész nyitotta meg. Ugyancsak ő szerkesztette azt a 16 oldalas

tájékoztató kiadványt is, mely a kiállítás alkalmával került a látogatók kezébe. Ebben dr. *Lenkey* ismerteti a neves grafikus életpályáját, akinek debreceni kiállítása jubileumi esztendőben került megrendezésre: a művész ez év január 31-én töltötte be a 80. életévét.

A Debrecenben született alkotó az Iparrajziskolán végzett tanulmányok után Berlinben tanul tovább. Ekkor nyeri el egy londoni sajtócég emblémapályázatának díját. A Képzőművészeti Főiskolán tanulmányait anyagi okok miatt megszakítani kényszerül. Debrecenbe megy, ahol a kereskedelmi grafika nyújt számára megélhetést. Bekapcsolódik az 1935-ben megalakult Ajtósi Dürer Céh munkájába.

1936-ban megnősült és Budapestre költözött, ahol műszaki tisztviselőként dolgozik. 1938-tól ismét Debrecenben él és a vízügyi építkezéseken, így a Hortobágy hasznosításával kapcsolatosan végzett grafikus munkája mellett egyre több festmény jelzi művészi munkásságát. 1943-ban, mint térképész- zászlós, a frontra kerül. Életének ettől kezdődő szakaszai bővelkednek drámai részletekben, viszontagságokban, ahogyan azt dr. *Lenkey* részletesen ismerteti. (Az elmúlt negyven év szörnyűségeit leleplező írásokban találkozhatunk csak hasonlókkel.)

VÁRKONYI ZSOLT

1957-től nyugdíjba vonulásáig rajztanárként dolgozott. A tanítás mellett mindig jutott ideje a grafika művelésére is, így napjainkra tekintélyes életművet hozott létre rézkarcban, fa- és linómetszetben egyaránt. Alkotásai harcos, humanista világnézetet tükröznek s azok itthon és külföldön egyaránt megbecsülést szereztek nevének. Számos kiállításon, pályázaton vett részt sikerrel, illusztrátori tevékenysége is jelentős. Elismerést érdemel az a tevékenysége is, melyet éveken át az egykori Ajtósi Dürer Exlibris-gyűjtőkör vezetésében végzett. Aktivitása napjainkban sem csökkent: jelen van minden olyan találkozón, kiállításon, ahol a magyar kisgrafika ügyének képviseléről van szó.

A Lenkey István által szerkesztett, ízléses kiállítású füzet a szöveges méltatás mellett Várkonyi Károly 26 kisgrafikájának reprodukcióját is tartalmazza, így a kiadvány méltóképpen köszönti a nagymultú debreceni grafika mai, neves képviselőjét. Ehhez a köszöntéshez csatlakozik a KBK is, amikor a 80 esztendőes Mesternek jó egészségét és további sikeres alkotásokat kívánunk!

Dr. Soós Imre

Várkonyi Károly fametszete X2

KÉKESI LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA ELÉ*

I.

Engedjék meg, hogy szavaimat egy személyes történettel kezdjem.

Amikor az első szerelmeslevelet kaptam, – válaszként az első szerelmeslevelemre, tízéves koromban –, ezt olvastam a kilenc éves dáma hosszú-hosszú írásának legvégén: „Kívül, a borítékon, a bélyeg alatt van valami!” Lázás izgalommal igyekeztem a bélyeg alá hatolni, ahol meg is találtam azt az egyetlen szót, amit minden szerelmeslevél – személy szerint minden szerelmes – először csak kerülget, körülír vagy ismételtet.

Közben azonban valami különösre lettem figyelmes. Azt vettem észre magamon, hogy egyre körültekintőbben, egyre nagyobb óvatossággal, szinte már féltékenyen választom le a bélyeget a borítékról. Ez volt az első eset, hogy a figyelmemnek ennyire a maga módján, a közép-pontjába kerülhessen egy bélyeg. Máig is emlékszem, a szent korona képe volt rajta. A bélyeg sugárzott, felcsillogott, talán el is vakított, mint az égő csipkebokor. Belept magát a szívembe. Mit láttam rajta? Csak annyit tudtam hogy beleszerettem.

Most pedig, amikor áttekintést nyerhetünk Kékési László világszerte ismert és méltányolt bélyegeiről, megerősödhet bennünk ismét, ha eddig nem jutottunk volna el hozzá, az a felismerés, hogy mindegyiken – persze, távolról sem alattuk – egy-egy összegző üzenet rejtőzik. Személyhez szólóan. Üzenet külföldre egy országról. Üzenet kinek-kinek egy világról, amelyben élünk és élünk, az embertől, aki vagyunk és leszünk.

Személyesebb üzenetet hordoznak Kékési László – és ez a másik nagyon nemes műfaja – ex librisei. Ezen a könyvjegyeken Kékési mindig egyetlen személyt jellemez. Ezt úgy teszi, hogy a könyv tulajdonosát vetíti valamilyen jelképbe, összegzi valamilyen jellegzetességben, aminek témája éppúgy, mint kompozíciója karakteres.

Csak azok, akiknek már készült ilyen ex libris, tudják, hogy milyen különleges élmény ez a – valamiképpen absztrahált, de ugyanakkor realitás-hordozó – találkozás önmagunkkal. Ennél különlegesebb élmény csak az, amikor mások ex libriseit szemlélgetve, rácsodálkozunk, hogy milyennek látja, vagy kivel, mivel hozza összefüggésbe őket Kékési. A művész nem vonhatja ki magát a témába való beleszólás alól. Mint ahogyan a téma sem cáfolhat rá soha az igazi művészre.

II.

Engedjék meg, hogy szavaimat egy személyes történettel folytassam.

Kerek harminc esztendeje, hogy ugyanabban a házban lakunk Kékési Lászlóval, egymástól két emeletnyire. Beszélgetéseink megszámlálhatatlanok. Most arra az egyre emlékezem – az év elejéről –, amelyik a Kékési-lakásban zajlott le közöttünk. A művész szokásos eszközeiről és eljárásairól beszélgettünk – ez megszokott témánk –, a rézmetszetek és a rézkarcok, a foltmaratások és a lonóleummetszetek titkairól, csodáiról.

Amikor kinyílt az ajtó.

Belépett rajta a nyolcvan-feletti, de élettől, elevenség-től sugárzó, ugyanakkor az áhítat stigmáit magán vise-

*Elhangzott a Csepel Galériában, 1990. április 19-én.

ló szerzetes- atya a ferencesek rendjéből. Hatalmas ember. A barátok közül a család barátja. A Budai Rendház a szomszédságunkban van, de én csak most találkoztam Othmár atyával először.

Leült közénk. A beszélgetést ott folytattuk, ahol abahagytuk: a csodáknál. Hogy milyen nagy csoda a lélek, és hogy milyen nagy csoda a halhatatlanság, az örökkévalóság. Amelynek gyökerei már bennünk élnek, éledeznek itt e földön. Önök talán el sem hiszik, de mi már a szerelemnél – sőt a női szépségnél: e legtisztább, legcsodálatosabb szépségnél – tartottunk. Azt találtam mondani, vajon nem lehetséges-e, hogy nemcsak az arc, hanem a nőknél a test is a lélek tükré.

Amikor Othmár atya így szólt: „Míg fiatal voltam, az én gyóntatószékem előtt sorakoztak legtöbbször a legszebb leányok.”

Ezen egy pillanatra meglepődünk.

Most azonban, amikor mi – Önök – itt, ennek a kiállításnak a tablón áttekintést kapunk a már hetven éves Kékesi László megélt és a részletekből egységes egészzé összeálló témavilágából, megszűnik minden furcsállás. Nincs abban semmi furcsa, hogy az igazi, a művészet-etikai szépséget szolgáló alkotó nem ismer témaidegen elemet az Isten teremtette világból. A szentek megjelenítése, a történelem megidézése, a természet bejárása, a gyermeklélek feltárása, a humor elhintése mellett megfér – jól megfér – Kékesi László keresztény művészetében a női test vonzó, az örök-anyaság-szimbolizáló, a korokat túlélő őszinte esztétikuma.

Mert a világ – a művésznak a világa is – fogadjuk el végre, ha eddig kétségünk merült volna fel, egységes egész.

A szépségcsillogás, bár az incselkedő kisördög is, a részletekben bújik meg.

III.

Engedjék meg, hogy szavaimat egy személyes történettel zárjam.

Előzményül el kell mondanom, hogy most, ugye, húsvétsütőtörtök gyorsan ideérő estéje van. Délelőtt még úgy volt, hogy a hetek óta kórházban fekvő művész nem lehet közöttünk. Kora délután engedélyt kapott orvosaitól, hogy erre a kiállítás megnyitására kijöhet, de utána azonnal vissza kell térnie a kórházba. Nagyszombattól húsvéthétfőig is hazaengedték. Húsvétvasárnap – ez már szorosan a történethez tartozik – felszólítottunk telefonon, arra kért, menjek le meglátogatni őt a lakásukban. Meg is indokolta: „Valamit mondani akarok négy szemközt!”

Örültünk a viszontlátásnak. Beszámolt a betegségéről, szörnyű fájdalmairól, amelyek erősödnek. „Most azonban – mondta – van időm, és befejezem ezt a bélyegtervet, bár nagy ünnep van: Húsvét!” A felesége, Magdika, aki eddig szótlán maradt, ekkor megpróbálta elsimítani a dolgot: „Majd a Feri feloldoz!” – mondta, és kisietett egy kis szíverősítőért.

És eljött a pillanat. Négy szemközt lehattunk. A férj, – a sok-unokás családfő, a magának már rég tekintélyt szerzett művész –, erre várt. Hozzám hajolt, és félénken így szólt: „Ugye, a a Magdit nem hagyod ki a megnyitó beszédből, mert nélküle nem lettem volna semmi.”

És eljött ez a mai nap. Az én feladatom nagyon behatárolt. Tenni csak egyet tehetek.

Kedves Magdika!

Engedje meg, hogy az Ön nevével, ezt a kiállítást – ezennel megnyissam.

Simon Gy. Ferenc

Kékesi László linómetszete X3

TESTVÉRMŰZSÁK

Ezzel a címmel rendeztek figyelmet érdemlő grafikai kiállítást márciusban a Hajdú megyei Kaba községben, a Mácsai Sándorról elnevezett művelődési házban. A tárlat 18 tablóján látott 128 ex librist *dr. Lenkey István* kölcsönözte gyűjteményéből. Ő maga rendezte az anyagot és nevéhez fűződik a 28 oldalas, tényérnyi nagyságú katalógus összeállítása is. A kiállítás címét az előszóiban így indokolta: "...az itt bemutatásra kerülő ex libriseken és kisgrafikákon az irodalom művészi értékeinek bemutatása történik a grafika eszközeivel".

A kabai kiállítás 52 magyar és külföldi grafikus irodalmi témájú lapját tartalmazza. Közülük a legtöbb alkotással, 27 lappal, *Fery Antal* szerepel, *Mata Jánost* 14 irodalmi vonatkozású ex librise képviseli. A többi mű-

vésztől 5 vagy annál kevesebb lap került kiállításra. 13 tablón a magyar irodalom elevenedik meg, 5 tabló pedig a világirodalom alkotásaihoz kapcsolódik. A grafikák az ábrázolt események időrendjének megfelelően kerültek csoportosításra.

A debreceni PIREMON Nyomdában készült, formás kis füzet 12 illusztrációt is tartalmaz. A borító belső oldalán (szokatlan, szerény helyen) az illusztris szerző fényképe mellett *dr. Lenkey István* életpályájáról, kiterjedt gyűjtői és szakírói tevékenységéről olvashatunk. Ez utóbbinak volt újabb állomása a kisgrafikai esemény-számba menő kabai kiállítás és katalógus.

(Dr. S. I.)

KIÁLLÍTÁS KRONACH-BAN: TOPOGRÁFIA AZ EX LIBRISEN

A nyugat-németországi Cronch város Körzeti és Autókönyvtára napjainkra az európai exlibrisélet fontos központja lett. 1989. évi programjuk jelentős eseménye volt az a nemzetközi exlibris-kiállítás, melyet *Topográfia az ex librisen* címmel az év utolsó hónapjaiban láthatott a közönség. Újszerű kiállításukról az intézmény vezetője, *Herbert Schwarz* által összeállított, gazdagon illusztrált katalógus

szolgál híradással azok számára, akik azt nem láthatták.

Schwarz úr bevezetőjéből megtudjuk, hogy ez alkalommal 21 ország 276 alkotójának 1565 ex librisét mutatták be. A kiállítás címének megfelelően itt csak olyan könyvjegyek szerepeltek, melyek a Föld valamelyik táját, városát vagy műemlékét ábrázolták. A kiállított lapokon legtöbbször az Alpok fenséges hegytömegének egy-egy részletét jelenítették meg az alkotók. Gyakoriság szempontjából a második helyen Prága, a harmadik helyen a kiállításnak helyet adó Kronach város szerepelt. Örömmel olvastuk a katalógus bevezetőjében, hogy a negyedik helyet Budapest és Bécs nyerte el az ábrázolt tájak, városok népszerűségi sorrendjében.

A kiállításon a művészek általában 1-10 lappal sze-

Vén Zoltán rézkarca C3

repeltek. Voltak kivételek is, így pl. *Herbert Otttól* 145 ex librist mutattak be. Magyarországról Nagy László és Tóth Rózsa egyenként 28 lappal mutatkozott be. A magyar kisgrafikát a következő művészek képviselték még (zárójelben a bemutatott alkotások száma): *Bartos László* (1), *Bordás Ferenc* (1), *Csiby Mihály* (10), *Dániel Viktor* (10), *Fery Antal* (7), *Kaveczky Zoltán* (1), *Kékesi László* (8), *König Róbert* (1), *Kopasz Márta* (2), *Kovács József* (1), *László Anna* (8), *Sólyom Sándor* (1), *Sterbenz Károly* (1), *Takács Dezső* (1), *Tóth István Tibor* (10), *Troján Marián József* (3), *Varga Antal* (2), *Várkonyi Károly* (3), *Vecserka Zsolt* (7), *Vén Zoltán* (2), *Vertel József* (3).

(Dr. S. I.)

„A kisgrafika az a léleknek szól...”

(Látogatóban Sterbenz Károlynál)

1987-ben Sopronban járva felkerestem a kiváló grafikust, az idős mestert: Sterbenz Károlyt.

Sterbenz Károly a XX. század első napján, 1901. január 1-én született mindmáig forrón szeretett városában. Erről az időszakról, szüleiéről így mesélt Károly bácsi:

„Apám karinthiai származású, anyám tirol. Így aztán előbb tudtam németül, mint magyarul. Iskolába kerülve tanultam csak meg a helyes magyar nyelvet.” Sopronban végezte alap- és középfokú tanulmányait. 1917-ben az Iparművészeti Főiskola díszítő-festő szakosztályára került: „Főiskolás köromban a társaimmal Lágymányosra, Óbudára jártunk. Akkor még álltak a régi kis épületek, azokat rajzolgattuk baráti társaságban. Szívesen ismertkedtem a nagy festők munkáival Székely Bertalantól Benczúrig. Mindig azokhoz vonzódtam, akik olyan műveket készítettek, ami könnyen megérthető, amit nem kell magyarázni. Mert azt nem szeretem, ha nekem képzőművészeti alkotást magyaráznak. Amit látok s megértek az én szememmel, azt kedvelem. Hiszen egy más ember úgy is mást lát benne. Becsülöm azt az alkotást, mely mesterségbelileg, technikailag is tisztességesen van elkészítve.”

1921-ben, a főiskola elvégzése után hazakerült. A háború utáni infláció, az azt követő munkanélküliség nehezítette a család életét. S mivel közben élni is kellett, a díszítő-festő kereste meg azt, ami a grafikusművész szabad alkotómunkájához kellett; jelentéktelen feladatokat is elvállalt, hogy utána nyugodtan rajzolhasson „so für' s Henz” – a szíve szerint. És Sterbenz Károly festett mindent: freskókat templomokba, falképeket táncterembe, boroshordókat és ínycsiklandó tálakat kocsmák falára. Ezek a munkák azonban, bármennyire megnyerték is a megrendelők tetszését, és bármennyire is megütötték az átlagos művészi színvonalat, nem voltak az igaziak. A grafika vonzása, varázsa 1930-ban kerítette hatalmába. A folyton barangoló fiatal művész a hátizsákjában állandóan ott tartotta a vázlatkönyvét. A megszállottak lelkesedésével rajzolt mindent. Rajzkészsége kifinomult, rajzaiban, akvarelljeiben egyre jobban magára talált. A fametszést, a rézkarc technikáját egyedül sajátította el. Ekkor kezd a kisgrafika mellett ex libriseket is készíteni. Így vall erről:

„Többnyire megrendelőknek készítek ex librist, de néha barátoknak, és nagyon népes családomnak is. A megrendelők között van néha egészen ismeretlen – pl. Ausztráliában élő személy –, aki innen származott el. A helyi vonatkozású lapok készítésekor sok-sok régi vázlatrajzom is a segítségemre van. (Szerencsére a belvárosban nem tudtak jelentősen rontani, megmaradt jónéhány, szép, ódon épület.) Így a megrendelő örül, mert ex librisén a hajdani Sopront láthatja viszont, s a kép gyermekkori emlékeit idézi fel... A kisgrafika furcsa dolog, nem olyan, mint egy kép. Ha egy kép jó, mutatós – táj-

kép vagy akt –, azt a vevő megnézi: »Ez nekem tetszik, ezt megveszem...« De a kisgrafika más: Az a léleknek szól! Nemcsak a szemnek, a léleknek és az agynak szól. Ezért is van, hogy leginkább úgy szeretek készíteni kisgrafikát, hogy ismerem az illetőt. Legalábbis annyit levelezünk, hogy egy kicsit megismerjem. Mert akkor már sejtem, hogy milyen a lelki élete, tudom, mi a hobbija... Ha ismerem az illetőt, a rajz elkészítésével sincs gondom. Ha nem mond semmit, akkor is tudom, mit szeret s milyen lelkületű ember. Az ex libris egy nagyon különleges valami... Valamikor egy miniszter ismerősömnek készítettem egy lapot s ehhez legalább harminc elképzelést vázoltam fel. S aztán, amikor Sopronba jött, szidott rettenetesen: »Készítettél volna inkább két vázlatot, akkor tudtam volna választani, de így csak megnehezítetted a dolgomat!« Így aztán vagy három könyvjegyet metsztem a számára

Ma is még tele vagyok munkával. Soha nem jutok a végére. Az ex libris, kisgrafika s egyéb képek elkészítése ilyen mennyiségben valamikor egy heti munkát jelentett. Most ezt legalább öt hét alatt végzem el. Hiába, az ember már közel jár a kilencedik x-hez... Szép dolog az ex librisek cseréje, mert aki ex librist gyűjt, közelebbi barátságban van a művészettel. E mellett jónéhány barátság, igazi emberi kapcsolat is szövődik a csere során. A gyűjtés, a grafika, a művészet szeretete emberségre is nevel. Egyébként valom, olyan szolidán kell élni, mint én éltem. Egyszóval élvezni a jót – annyit, amennyi van –, de mértékkel.”

Erre már innunk kell egyet, mert a sok mesélésben Karcsi bácsi megszomjazott.

„Hogyan telik egy napom? – Reggel általában itthon dolgozom egy kicsit, majd kimegyek a szabadba, ha van valaki, aki elkísér, mert nehézkesen botal járok már. Igyekszem a rajzaimban is többnyire a saját fejem után menni, így aztán a szabadban is változatlanul rajzolok, vázlatokat készítek. A rajzolás mellett kedvenc szórakozásom a televíziózás s a külföldi folyóiratok olvasgatása – ezeket a lányom hozza külföldről. Néha jönnek ismerősök, velük elbeszélgetek. Mindig szerettem a magányt, de egyedül maradni, az más. Nagycsalád vagyunk, együtt jó.

És hogy milyen terveim vannak még? Talán az, hogy ex libriseket készíthessek s néhány nagyobb festményre jusson még erőm! És, hogy egyfajta hétköznapi boldogság, megnyugvás vegyen körül. Nekem már sokszor örülnöm kell akkor is, ha reggel fel tudok kelni! S ha még dolgozni is jut erőm, az már kész boldogság!”

Kedves Sterbenz Karcsi bácsi! Kívánok Önnek a magam s a kisgrafika barátok nevében is további erőt, egészséget, alkotókedvet az évszázad utolsó – elkövetkezendő – éveire is!

Szőkőcs Béla

Sterbenz Károly fametszetei X3

Gárdonyi Géza az ex librisről

Antikváriumi böngészés során akadt a kezembe Gárdonyi Géza *Én magam* című könyve, amelyet az Országos Baross Kör megbízásából a MAGYAR ÍRÁS – MAGYAR LÉLEK KIADÓ jelentetett meg Budapesten, évszám nélkül.

A kötet Gárdonyi rövid jegyzeteit, eszmefuttatásait, mint a bevezetőben írja „az én életem útszéléről tépett fűszálacskáit” tartalmazza. Az egyik lapon örömeledtem fel az *Ex libris* című írását, amelyet az alábbiakban nyújtok át lapunk olvasóinak.

„Az enyém:

Vén ember kezében égő gyertyavég. Gyermek nyújtja a maga egész gyertyáját, hogy nála meggyújtsa.

Az íróké:

A gyöngytermő csiga nem attól szenved, hogy gyöngy terem benne, hanem azért terem benne gyöngy, mert szenved. Semmiféle emberi céhnek nem lehetne céh-címere az a csiga, csak az írói céhnek. Lappozz végig egy irodalomtörténetet, – akármilyen nemzetét, – a legnagyobb írók (költők), a legnagyobb kereszt hordozói. Még azok is akik nem bajlódtak kenyérínséggel mint Byron, Tolsztoj, Goethe, Madách, Berzsenyi.”

(A. A.)

SZEMLÉ

Lapunk mostani, lecsökkent terjedelme nem ad lehetőséget a korábbi, *Lapszemle* című rovatunk folytatására. Így tizenöt évi adatközlés után 1990-től a rovatot már nem találják az olvasók a *KISGRAFIKA* számaiban. A lapszemlét 1975-ben dr. Semsey Andor vezette be, amikor a szerkesztői posztot Galambos Ferenctől átvette. Az azóta eltelt másfél évtized alatt közel 20 európai exlibris-folyóirat legújabb szá-

Tíz év óta ad otthont és támogatja a pécsi kisgrafikai életet a Ságvári Művelődési Ház. A jubileum alkalmából rendezték meg Pécsen Szilágyi Imre grafikus kiállítását. A Bányász Szakszervezet elnöksége az évforduló alkalmából dicséret oklevéllel jutalmazta a *Kisgrafika* Klubot és személy szerint Kovács József titkárt. Gratulálunk!

A második szám nagy elhatározást közöl: Pécsen kívánják megrendezni 1991. áprilisában a Dunamenti országok kisgrafika- művészeinek és gyűjtőinek találkozóját, melyet kiállítással is egybekötnek. A rendezvényre az érdeklődők jelentkezését már most várják.

Nyolcvanadik születésnapja alkalmából *Imolay* cikke köszönti Várkonyi Károly grafikusművészt, akinek kisgrafikai alkotásjegyzékében a művek száma meghaladta az 1500-at. A honi művészeket bemutató sorozatunkban *Tavaszy Noémi* munkásságáról olvashatunk. A művésznőnek eddig 177 önálló kiállítása volt itthon és külföldön.

*

AZ EXLIBRIS-GYŰJTÉS ENCIKLOPÉDIÁJÁT kisbetűkkel alkotta meg *Luc van den Briele* amikor a *GRAPHIA* legújabb számában ilyen irányú kutató, rendszerező munkájának eredményeit összefoglalta. A belga folyóirat 107. számának teljes terjedelmét, 40 oldalt tesz ki a szerző tanulmánya, mely tartalmazza mindazokat a tudnivalókat, melyeket az ex libris készítésével, gyűjtésével és cseréjével kapcsolatosan a művésznek, de főleg a gyűjtőnek tudnia kell. Szó van itt az ex libris rendeltetéséről, múltjáról, készítésének rejtelmeiről. Tájékoztat a csere illemszabályairól, a küldemények nyilvántartásáról, sőt még háromnyelvű levélmintát is közöl a csereanyag küldéséhez. A lap az egyesületünk könyvtárában megtalálható. Elolvasásához azonban

*

1990. áprilisának első napjaiban már a 2. száma jelent meg a pécsi Kisgrafikabarátok Klubja *KALLIGRÁFIA* című tájékoztatójának.

Az év első számában jelentős évfordulóról adtak hírt:

idegen nyelvtudás szükséges: a cikk német fordítása 60 gépelt oldalt tesz ki. Aki hollandul tud, mindezt 40 oldallal megússza.

*

Az *Exlibris Wereld* című holland lap 1990. évi 1. számának szinte valamennyi oldalán *Jan Rhebergen* méltatását olvashatjuk, aki nemrég visszavonult a közéletből és megvált a holland exlibris-társaságban betöltött főtisztviselésétől is. Több neves személyiség búcsúzik ebben a számban a neves gyűjtőtől, akinek 23 legszebb, nevére készült ex librisét illusztrációként is bemutatják. Ezek között szerepel *Gross Arnold* rézkarca is, akinek könyvjegyeivel a honi kisgrafikai életben – sajnálatunkra – alig találkozunk.

*

Az ex libris-folyóiratok – úgy látszik – a megújulás korát élik. A franciák folyóirata, a *L'EX LIBRIS FRANCAIS* 1990. évi első számáról kezdve gazdagabb kiállításban jelenik meg, a korábbi méret megtartásával. A megújulást többek között egy mikro- számítógép beszerzése is elősegítette.

Ebben a számban olvastunk a Taylor Alapítvány pályázatáról is, melynek feltételeit annakidején mi is közöltük. A nagy francia kultúrpolitikus emlékére kiírt verseny nagydíját a csehszlovák *Vladislav Kaska* nyerte el. A további díjakat egy jugoszláv, két francia és három cseh művész kapta. Ezeken túlmenően még 8 díjat ítelt oda a zsűri. Sajnos, magyar grafikus neve ezek között sem szerepel.

–Kékesi László ex libriseiről közölt cikket a *NIMRÓD* vadászújság múlt évi októberi száma, a művész fiának tollából. Az írás felvázolja a könyvjegy történetét, ismerteti a bélyegtervezésben is nemzetközi hírnevet szerzett magyar művész kisgrafikai munkásságát, melyről öt illusztráció révén is képet kap az olvasó.

*

–Az ex libris-gyűjtés témáinak elemzése során a *GRAPHIA* c. belga lap 106. számában *L. van den Briele* közölt tanulmányt az erotikus könyvjegyekről. A cikket kísérő 42 illusztráció között *Tempinszky István* és *Müller Árpád* 1-1 rézmetszete is szerepel.

*

A Kolozsváron szerkesztett *Napsugár* című gyermekfolyóirat idei májusi számában *Gábor Dénes* írt érdekes ismeretterjesztő cikket *Ex libris, a könyv őrizője* címmel. A cikket – a folyóirat hátsó borítóján – a legismertebb romániai magyar grafikusművészek és *Diskay Lenke* 13 ex librise illusztrálja.

*

A *Szatmári Friss Újság* febr. 8-i számában *Gál Csanád* gyűjtőtársunk köszönti a Kisgrafika Barátok Körét. Noha lapunk terjedelme korlátozott, örömmel adjuk közre az írását, hiszen annak szívet melengető mondandója mindnyájunkhoz szól:

Kékesi László linómetszete X3

Xantus Géza rézkarca C3

Megkésett köszöntő egy kulturális évfordulóra

– Levél a magyarországi Kisgrafika Barátok Köréhez –

Az utóbbi években a körülöttünk kialakult nyomasztó légkör lehetetlenné tette, hogy zavartalanul folytathassam az 1982-ben megkezdett ex libris gyűjtést, így a Kisgrafika Barátok Körében a tagságom csak formális és nehezen fenntartható volt. A KBK értesítő, mint egyébként minden nyomtatott vagy kézzel írott termék nem jöhetett be az országba, vagy csak nehezen, elvétve és becsempészve. A levelezést annyira ellenőrizték, lelassították és nagyon sok esetben megsemmisítették, hogy a kisgrafika gyűjtése és cserélése lehetetlenné vált.

Írott és rajzolt csereanyag hiányában, az emlytett körülmények miatt lemaradtam a KBK eseményeiről. Többek között ezért késebb meg a köszöntöm.

Vincze László linómetszete X3

A decemberi változás csodálatos lehetőséget biztosított az évek hosszú során megnyomorított kultúránknak. Az írott szó elvesztette az „aranykort” (értsd diktatúrát) fenyegető – sőt megdöntő – jellegét s immár mind és mind szabadabban végezheti a reá bízott szerepet. Élek vele, s kívánhatok most, megkésve a KBK-nak sikeres belföldi és külföldi munkát, táborának növekedését, tagjainak jó és eredményes gyűjtést és levelezést.

Szatmárnémetiben, a műfajt pártolók szeretnék, ha a szép nemzetközi sikereknek is örvendő Kisgrafika Barátok Körének egy erős, életképes ágát fejleszthetnénk ki a jelenlegi alig-alig rügyező hajtásból. Reméljük, hogy ezután szervezett formában tarthatjuk más megyékben élő és hasonló ér-

deklődésű cseretársainkat, szervezhetjük kiállításainkat. És végre meghívhatjuk a külföldi barátainkat is, viszonzva a nálunk szerzett élményeinket.

Kedves emlékem az 1983-as budapesti út, amikor résztvehettem a Széchenyi könyvtárban tartott ex librist gyűjtők találkozóján. Sok levelezőtársamat ott ismertem meg, maradandó és jó pár baráti kapcsolat alakult ki az egyikük-másikuknál tett látogatásom után, mintegy bizonyítva a társaság nevében szereplő „barátság” szó jelentőségét. A kör tagjai a személyes kapcsolatok, a levelezés, a politikamentes gondolkodás, a szépet, a művészetet pártolva válhatnak igaz barátokká és kitartó s nemegyszer áldozatos hozzájárulással végezhetik ezt a nemes kultúrmunkát. Sok levelezőtársamat ott ismertem meg, maradandó és jó pár baráti kapcsolat alakult ki az egyikük-másikuknál tett látogatásom után, mintegy bizonyítva a társaság nevében szereplő „barátság” szó jelentőségét. A kör tagjai a személyes kapcsolatok, a levelezés, a politikamentes gondolkodás, a szépet, a művészetet pártolva válhatnak igaz barátokká és kitartó s nemegyszer áldozatos hozzájárulással végezhetik ezt a nemes kultúrmunkát.

A kör 30. évfordulójára nem készítettem emléklapot. Az utolsó nevemre készült lap a francia forradalom 200. évfordulójára készült, burkoltan, mint akkoriban minden, hiszen a diktatúra irtózott a forradalom gondolatától. Az 1889-es évben a franciák Eiffel mérnök munkájával állítottak emléket a forradalom 100. évfordulóján. A grafika készültékor 1989 elején, még nem tudhattuk, hogy Tőkés László, Temesvár, Bukarest, Nagyszeben, Brassó és Kolozsvár, románok, magyarok és németek sokezres tömegének köszönhetően ez az év a legvéresebb, legkegyetlenebb diktatúra végét jelenti s a francia forradalomhoz méltón ez is végérvényesen beíródik a történelembe.

Ezt szánom emléklapnak a 30. évfordulóra és a kultúránk felszabadulásának évére is, együtt ünnepelve ezután ezt a két összekapcsolható évfordulót.

Gál Csanád
Szatmárnémeti

Gligor Troian (R) rézkarca C3

HÍREK

Lajos Ferenc grafikusművész gyűjteményes kiállítását 1989. decemberében rendezték meg az Idegenforgalmi Propaganda Vállalat zuglói székházában.

*

Az egykori cisztercita, ma József Attila Gimnázium dísztermében az iskola igazgatója nyitotta meg decemberben M.Kiss József festőművész olajfestményeinek kiállítását.

*

Virág Ágota, Kékesi László, König Róbert, Pásztor Gábor és Szunyoghy András alkotásaiból rendeztek kiállítást márciusban az Újpesti Galériában. A tárlat célját már a meghívó is jelezte: „Ismerje meg a linómetszés technikáját!”, ezért a kiállított metszetek mellett az azok készítéséhez szükséges szerszámokat, eszközöket is bemutatták. Az érdeklődők maguk is metszettek linóleumot. A lehetőséget a környező iskolák tanulói alaposan kihasználták; ezt bizonyítja az a tengernyi próbanyomat is, melyet a falakra függesztve szemlélhettek a látogatók. Köztük több lap igen eredeti látásmódról, a lényeg jó megragadásáról tanúskodott. Így a kiállító művészek színvonalas lapjai nem maradtak hatás nélkül. A meglehetősen mostohán kezelt vizuális kultúránk fejlesztése szempontjából a kiállítást igen hasznos kezdeményezésnek tartjuk!

*

Az NDK nemzeti díjasai bemutatkoznak. Ez volt a címe annak a grafikai kiállításnak, melyet a két német állam közötti kulturális csere jegyében a nyugatnémetországi Cronach-ban 1990 elején rendeztek. Hogy ki kaphatott az NDK-ban az elmúlt négy évtized alatt Nemzeti díjat, azt a kiállítás katalógusa is megírja. E szerint azzal olyan művészeti alkotásokat jutalmaztak, melyek „...mély és bensőséges kapcsolatban vannak a szocializmus valóságával és a nép életével, melyek pártosan és a néphez hűen szolgálják a békét, a demokráciát, szocializmust és szemben állnak az imperializmussal és a reakcióval...(!) A kiállítás 48 nemzeti díjas művész 80 grafikáját tartalmazta, egy magángyűjtő gyűjteményéből.

*

Turisztika és sport a lengyel ex librisen címmel jelentett meg 190 oldalas minikönyvet Varsóban az ottani sportkönyv-kiadó. A 12x8 cm-es kötetben 44 lengyel grafikus mintegy 150 alkotását közlik – szokatlan módon: a tulajdonosok nevének ábécé-sorrendjében. Az egyszerű, de ízléses kiállítású könyvecskében a legtöbb alkotással, szám szerint 8 ex librisrel Zbigniew Dolatowski szerepel.

Októberben *Művészek Magyarországról* címmel rendezett nagyszabású kiállítást az NSZK-beli Coburg városban az ottani Művészeti Egyesület. A helyi lap kritikusa megemlíti, hogy a bemutaton „nyoma sem volt a puszta és paprika hamis folklór-kliséinek”. A kiállítási csarnok nagyobbik részében grafikákat mutattak be. Ezek elemzése során nagy elismeréssel méltatja a cikkíró Rékassy Csaba, Vén Zoltán és Gy. Molnár István műveit. A tárlat másik részében felvonultatott, meglehetősen vegyesnek mondott iparművészeti kollekciónak nem nyerte meg a szerző tetszését.

*

Alma Petz jóvoltából eljutott hozzánk J. SOUVEREIN holland antikváriumának legújabb árjegyzéke. A 76 oldalas kiadvány egyedi kisgrafikák, ex librisek, mappák, grafikai szakkönyvek mellett képgrafikák felsorolását és árát tartalmazza. A magyar művészek közül az alábbiaktól szerepel egy vagy több ex libris az árjegyzékben: Balla Margit, Bordás Ferenc, Botka Miklós, Divéky József, Gara Arnold, Kaveczky Zoltán, Légrády Sándor, Nagy Árpád, Nagy Árpád Dániel, Tempinszky István, Vadász Endre, Vén Zoltán. Közülük a legtöbb lappal Vadász Endre szerepel, mind egyik műve tekintélyes árral. Három nagyméretű rézkarc közül a legnagyobbat, a 22x26 cm-es párizsi utcaképet 200, a két kisebb méretűt darabonként 150 holland forintért kínálják.

*

„A másik d'Annunzio”

Az olaszországi Pescara város nagyszabású d'Annunzio pályázatának eredményét a KISGRAFIKA 89/1-2. számának 42. oldalán ismertettük. Ehhez az eseményhez kapcsolódik a neves olasz gyűjtő és könyvkiadó, Mario de Filippis most kézhezkapott kötete, mely *A másik d'Annunzio* címet viseli. A levelezőlap nagyságú, de másfél centiméter vastagságú kötet azokat az ex libriseket tartalmazza, melyeket a d'Annunzio-évforduló alkalmából Mario de Filippis úr nevére készítettek a művészek Európa több országában.

Ezek a lapok az említett pályázaton nem vettek részt, ott ugyanis szigorúan elő volt írva a szöveg: a lap tulajdonosaként Pescara város nevét kellett feltüntetni. Az Arezzo városban megjelent kötet 32 művész mintegy 90 ex librisét közli. Az alkotók általában 1-1 művel szerepelnek, de egy román hölgy 10 darab, gyengénél gyengébb lappal kedveskedett a nagy olasz mecénásnak. A magyar ex librist három művésziünk képviseli a kötetben: Fery Antal (Budapest), Tóth István Tibor (Szeged) és Várkonyi Károly (Debrecen).

(Dr. S. I.)

Kőnig Róbert linómetszetei X3

Szunyoghy András linómetszete X3

Fery Antal fametszete X2

AZ ÚJSÁG SPONZORA – OUR SPONZOR

Vállalatunk több, mint 25 éves tapasztalattal rendelkezik a legkülönbözőbb áruk tárolásában, kezelésében és szállításában.

Feladatainkat az ország hét különböző vidékén telepített nagy befogadóképességű közraktárunkban kiváló infrastruktúra biztosításával üzemszerű körülmények között látjuk el. Minden közraktárunkban közúti és vasúti összeköttetéssel, Győr és Baja térségében kikötővel rendelkezünk. Korszerű anyagmozgató gépeinkkel biztonságosan sérülésmentesen és szakszerűen rakodunk, biztosítva ezzel a csomagolás és az áru védelmét.

Célunk, hogy ügyfeleink igényeit a legmagasabb színvonalon elégítsük ki. Meggyőződésünk, hogy munkája gazdaságos megszervezéséhez nélkülözhetetlen partnerei leszünk.

az áruk mozgatása,
az áru biztonságos és szakszerű tárolása

(fedett és szabadteri tárolóhelyeken)

áruküldemények kiváltása, feladása,

a továbbfuvarozáshoz szükséges

fuvarozó eszköz megrendelése

fuvarozó eszköz esetenkénti soronkívüli

biztosítása

nemzetközi fuvarozási és szállítmányozási

tevékenység

vám és egyéb hatósági vizsgálatoknál szükséges

közreműködés

az áru átcsomagolása, jelölése külön kívánság szerint

jegyzőkönyvek, konszignációk, fuvarlevelek,

kimutatások készítése

konténertárolás (depo szolgáltatás)

konténerek rakodása és közúti szállítása

konténerek javítása

közraktári jegy kiállítása

egyéb szolgáltatások elvégzése

ÁTI KÖZRAKTÁROZÁSI VÁLLALAT

Budapest, VII., Wesselényi u. 4.

H-1368 Bp. Pf.: 215 _____

Telefon: 1422-796 _____

Telex: 22-6528 _____

Our company has got a more than a 25-year-experience in warehousing, manipulation and transport of the widest range of goods. There are seven warehouses of big capacity, with excellent infrastructure in Hungary in which the proper conditions are given. Each warehouse is accessible in road traffic and by rail, two of them—at Győr and Baja—even by water. Up-to-date handling equipment makes professional, safe loading possible, thus protecting both goods and packaging from any damage.

Our aim is to meet our partners' requirements on the highest level. We are convinced you can't get along without us when economically organizing your job

handling of goods
safe and professional
warehousing of goods
(in roofed area and open-air)
clearance and dispatch of consignments,
ordering of transport vehicles being
necessary to forwarding
request

transport and forwarding in international
relations
assistance with customs clearance and other
controls of authorities

re-packing and marking of goods on special request
making damage reports, statements, drawing up packing lists
and freight bills warehousing of containers (depot service)

loading and transport of containers in road traffic
repairs of containers

issue of warehouse warrant
and other services.